

Ο ρόλος των βιβλιοθηκών στην προώθηση των βιοϊατρικών περιοδικών ανοικτής πρόσβασης στην Ελλάδα

Ασημίνα Βλαχάκη¹ and Christine Urquhart²

¹ Πανεπιστήμιο Αθηνών. Βιβλιοθήκη Επιστημών Υγείας
Department of Information Studies, Aberystwyth University, SY23 3AS, UK
anlxaki@lib.uoa.gr

² Department of Information Studies, Aberystwyth University, SY23 3AS, UK

Περίληψη

Όντως, το θέμα των πηγών ανοικτής πρόσβασης είναι ένα από τα πιο πολυσυζητημένα θέματα των βιβλιοθηκονομικών συνεδρίων παγκοσμίως. Η «υπάρχουσα κρίση των περιοδικών», επιδεινούμενη από τη παγκόσμια οικονομική κρίση ωθεί τους χρήστες στην αναζήτηση φθηνότερων αλλά υψηλής ποιότητας πληροφοριακών πηγών. Η περικοπή των δαπανών αναγκάζει τις Ελληνικές Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες να αναζητήσουν λύσεις για την αντιμετώπιση του ίδιου προβλήματος. Τα περιοδικά ανοικτής πρόσβασης πιθανόν να αποτελέσουν τη διέξοδο, αλλά αυτή η υπόθεση πρέπει να επιβεβαιωθεί. Συνεπώς, τώρα, μπορεί να είναι η κατάλληλη στιγμή για τους επιστήμονες της πληροφόρησης, να αξιολογήσουν την ανάγκη των χρηστών τους για ελεύθερη και ανοικτή πρόσβαση στην πληροφορία. Ωστόσο, η αξιολόγηση αυτή δεν είναι δυνατόν να πραγματοποιηθεί εάν οι βιβλιοθήκες είναι απρόθυμες να προωθήσουν τις νέες αυτές πηγές στα μέλη των κοινοτήτων τους, ώστε να μπορέσουν να τις δοκιμάσουν και να έχουν τεκμηριωμένη άποψη γι' αυτές. Ένας από τους στόχους της διδακτορικής μου διατριβής είναι η αξιολόγηση της εμπειρίας και της εξοικείωσης των επιστημόνων υγείας με τα περιοδικά ανοικτής πρόσβασης στην Ελλάδα. Άλλα τόσο η εμπειρία όσο και η εξοικείωση είναι δύο χαρακτηριστικά που αποδεικνύουν τη γνώση του αντικειμένου. Έτσι, νέα ερωτήματα πρέπει να απαντηθούν όπως το πώς οι επιστήμονες ενημερώνονται για τις πηγές ανοικτής πρόσβασης; Έχουν μια σαφή εικόνα γι' αυτές; Ποια είναι τα μέσα που θα μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν οι βιβλιοθήκες για την αποτελεσματικότερη προώθηση των πηγών ανοικτής πρόσβασης; Η έρευνα διεξήχθη σε δύο διαφορετικές χρονικές περιόδους με σκοπό τη σύγκριση των αποτελεσμάτων. Οι απόψεις των επιστημόνων υγείας έχουν συγκεντρωθεί ώστε να δοθούν απαντήσεις για τις βιοϊατρικές επιστήμες. Ελπίζουμε ότι παρόμοιες έρευνες θα διεξαχθούν σε άλλους επιστημονικούς τομείς.

Λέξεις-κλειδιά: Βιοϊατρικά Περιοδικά Ανοικτής Πρόσβασης, Ιδρυματικά Αποθετήρια, Βιβλιοθήκες, Ελλάδα, Εκδοτική Δραστηριότητα Ανοικτής Πρόσβασης

Abstract

Indeed, it is a real fact that the subject of open access sources is one of the vexed matters of the library conferences globally. The existing serials crisis, compounded by the global financial crises requires use to look for cheaper, but high quality resources. The expenses' abridgement makes the Greek academic libraries face the same problem and look for solutions. Open access journals seem to be the route but this hypothesis must be confirmed. Consequently, now, it may be the proper time for the information scientists to evaluate their users' need for free, or open access to the information. Nevertheless, this evaluation is impossible to take place if the libraries are reluctant to promote these new sources to their communities in order for them to be tested. One of the goals of my PhD thesis is to assess the experience and the familiarity of health scientists with open access journals in Greece. But the experience and familiarity are two characteristics which evidence knowledge of object. So new questions must be answered such as how the scientists informed about open access sources? Have they a clear image about them? Which are the best means for libraries to promote open access sources? The survey was conducted in two different time periods in order for the results to be compared. Views of the health scientists were obtained to provide the answers as far as the biomedical sciences concerned. We hope that similar surveys will be conducted in other scientific subjects.

Keywords: Biomedical Open Access Journals, Institutional Repositories, Libraries, Greece, Open Access Publishing

Εισαγωγή

Υπάρχουν διάφορα μοντέλα ανοικτής πρόσβασης, το καθένα με προφανή πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα. Ο Willinsky (2006, σελ. 211 – 216) προσδιορίζει δέκα τύπους ανοικτής πρόσβασης. Στη βιοϊατρική, όπως οι χρήστες τα αντιλαμβάνονται, τα κύρια μοντέλα είναι τα ακόλουθα:

- Ηλεκτρονικά περιοδικά συμμετοχής συγγραφέων ή εργοδοτών [Author (or employer)-pays online journal] (π.χ. Biomed Central)

- Κοινοπραξίες Βιβλιοθηκών (π.χ. η E-biomed, ενθαρρύνει την ανάπτυξη περιοδικών ανοικτής πρόσβασης, όπως PloS)
 - Ελεύθερη πρόσβαση σε άρθρα μετά από ένα χρονικό διάστημα
 - Αυτο-αρχειοθέτηση άρθρων από περιοδικά με κριτές
 - Βάσεις με ελεύθερη πρόσβαση σε άρθρα (π.χ. PubMed Central)
 - Κοινοπραξίες ιδρυμάτων- αποθετήρια
 - Πρόσβαση σε άρθρα περιοδικών μέσω της PubMed Central και της ιστοσελίδας του εκδότη
 - Ανοικτή πρόσβαση στα άρθρα «παραδοσιακών» περιοδικών (subscription journals) μετά από την καταβολή τελών από τον ίδιο το συγγραφέα
- Μερικές από τις παραπάνω κατηγορίες είναι σχετικές με τις κατηγορίες του Willinsky (Πίνακας ένα):

Biomedical Categories	Willinsky's Categories
Author-pays online journals	Author fee or Subsidized
Library consortia	Cooperative
Free access to articles after a period of time	Delayed
Self-archiving peer-refereed articles	Home pages
Free access articles databases	E-prints archives
Institutions' consortia (repositories)	
Some journal articles available in PubMed Central and from publisher site	Dual-mode
Authors may pay for articles in subscription journals to be made open access	Partial
	Per capita
	Indexing

Πίνακας N^ο 1: Μοντέλα Ανοικτής Πρόσβασης

Η εκδοτική δραστηριότητα ανοικτής πρόσβασης είναι ιδιαίτερα σημαντική στην βιοϊατρική καθώς επιτρέπει και σε χρήστες αναπτυσσόμενων χωρών τη πρόσβαση στα αποτελέσματα της έρευνας που αφορούν την υγεία. Ένα καλό παράδειγμα είναι η πρωτοβουλία HINARY (Health InterNetwork Access to Research Initiative). Στη Βόρεια Αμερική, ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην παροχή ελεύθερης πρόσβασης σε κάποιες βιοϊατρικές πηγές που ενδεχομένως να φανούν χρήσιμες στους ασθενείς (Albert 2006).

Τα περιοδικά ανοικτής πρόσβασης λειτουργούν με πολύ διαφορετικά επιχειρησιακά εκδοτικά μοντέλα από αυτά των παραδοσιακών επιστημονικών εκδόσεων. Το κόστος της εκδοτικής διαδικασίας καταβάλλεται από τους συγγραφείς ή από τους χρηματοδότες της έρευνας τους ή από τα ιδρύματα στα οποία ανήκουν. Ωστόσο, μερικά περιοδικά παραδοσιακού τύπου λειτουργούν με ένα μεικτό τρόπο σύμφωνα με τον οποίο οι συγγραφείς αφενός μεν δημοσιεύουν δωρεάν τα άρθρα τους σε συνδρομητικά περιοδικά αφετέρου πληρώνουν ένα χρηματικό ποσό στον εκδότη ώστε να επιτραπεί η ανοικτή πρόσβαση σε όλους τους αναγνώστες (π.χ. Springer Open Choice).

Η συνεργασία μεταξύ των βιβλιοθηκών, και ο σχηματισμός κοινοπραξιών όπως η SPARC για την προώθηση περιοδικών υψηλής ποιότητας και κύρους, αλλά σημαντικά φθηνότερων, εναλλακτικών των εμπορικών περιοδικών, εκπληρώνει την φιλοσοφία της ανοικτής πρόσβασης. Ένα άλλο μοντέλο είναι αυτό του BioMed Central, το οποίο μόνο παράγει ανοικτής πρόσβασης περιοδικά αλλά σε μία πιο εμπορική βάση (ηλεκτρονικά περιοδικά συμμετοχής συγγραφέων).

Όσον αφορά τις βάσεις άρθρων ανοικτής πρόσβασης η PubMed Central αρχειοθετεί, οργανώνει, και διανέμει άρθρα τα οποία έχουν υποστεί τη διαδικασία αξιολόγησης και άρθρα τα οποία δεν έχουν τυπικά αξιολογηθεί. Τη συγκεκριμένη βάση διαχειρίζεται ένα τμήμα της National Library of Medicine των Η.Π.Α, και προσφέρει απεριόριστη και ελεύθερη πρόσβαση στη βιβλιογραφία των επιστημών υγείας, με διασυνδέσεις στις βάσεις των εκδοτών και τονισμένη την ένδειξη της ελεύθερης διάθεσης ντοκουμέντων. Η αναζήτηση της MEDLINE μέσω της PubMed επιτρέπει εύκολη πρόσβαση στα άρθρα που διατίθενται ελεύθερα και αφορούν την βιοϊατρική.

Οι συγγραφείς μπορούν να δημοσιεύσουν οι ίδιοι την προ-δημοσιευμένη μορφή των άρθρων τους (pre-prints) και να παρέχουν πρόσβαση σε όποιους αναγνώστες τα χρειάζονται, αλλά το ιδανικότερο είναι να τα διαθέτουν μέσω κάποιου αναγνωρισμένου αρχείου, όπως είναι ο CERN Document Server. Ιδρυματικά αποθετήρια, συχνά δημιουργούνται από ένα πανεπιστήμιο ή μια ομάδα πανεπιστημίων ή άλλων φορέων, για να παρέχουν πρόσβαση σε ντοκουμέντα των οποίων η συγγραφική υπευθυνότητα ανήκει στο προσωπικό των συγκεκριμένων ιδρυμάτων.

Όσον αφορά το χρήστη, συχνά συγχέει το μοντέλο της κοινοπραξίας με εκείνο της ανοικτής πρόσβασης. Η κοινοπραξία βιβλιοθηκών παρέχει ελεύθερη πρόσβαση στα άρθρα ενός μεγάλου αριθμού ηλεκτρονικών περιοδικών μετά από συμφωνία μεταξύ των χρηματοδοτών και των εκδοτών («big deal»). Βεβαίως, υπάρχει κάποιο κόστος πρόσβασης το οποίο οι αναγνώστες δεν γνωρίζουν διότι η πρόσβαση εμφανίζεται ως ελεύθερη σε όλα τα επίπεδα από

τα βιβλιογραφικά στοιχεία των άρθρων μέχρι τα πλήρη κείμενα αυτών. Τα Ελληνικά Πανεπιστήμια έχουν θεσπίσει μία τέτοια κοινοπραξία τη HEALLINK. Το Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης διεξάγει μια ηλεκτρονική έρευνα η οποία απευθύνεται στους ερευνητές όλων των επιστημών και αφορά τη γνώση και τις απόψεις τους αναφορικά με τα περιοδικά ανοικτής πρόσβασης και τα αποθετήρια (<http://openaccess.gr/global/ques.dot>). Αυτή η έρευνα είναι παρόμοια με το PEER Behavioural Research Project (Fry, Oppenheim & Proberts 2009). Τα αποτελέσματα της παγκόσμιας αυτής έρευνας έδειξαν ότι περίπου το 20% των ερωτηθέντων στην ιατρική και στις επιστήμες υγείας ήταν ενημερωμένοι για τα θεματικά αποθετήρια.

Η πλειονότητα των ερευνητών πίστευαν ή δεν είχαν άποψη για το ότι η κατάθεση εργασιών στα αποθετήρια θα επηρέαζε αρνητικά το σύστημα αξιολόγησης. Οι ομάδες των ερωτηθέντων (PEER Focus Groups) ήταν περιορισμένες σε μέγεθος, ωστόσο το ενδιαφέρον τους εστιαζόταν στην ποιότητα του υλικού που θα μπορούσε να βρεθεί σε ένα αποθετήριο.

Οι βιβλιοθήκες χρειάζεται να εξηγήσουν στους αναγνώστες τους, ιδιαιτέρως στους συγγραφείς ερευνητικών άρθρων τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα της εκδοτικής δραστηριότητας ανοικτής πρόσβασης (Vlachaki and Urquhart 2010), (Ghosh Maitrayee 2009). Ο στόχος της εκδοτικής δραστηριότητας ανοικτής πρόσβασης είναι η δημοσιοποίηση της έρευνας σε ένα ευρύ αναγνωστικό κοινό. Όσες περισσότερες αναφορές δέχεται ένα άρθρο, τόσο υψηλότερο είναι το κύρος του ερευνητή. Η δημοσίευση άρθρων σε περιοδικά με υψηλό Impact Factor συμβάλλει ουσιαστικά στην προαγωγή του επιστήμονα (Swan A, Brown S., 2004).

Αυτό το άρθρο βασίζεται σε έρευνα διδακτορικής διατριβής η οποία, εξετάζει τις αλλαγές στη νοοτροπία και στη γνώση σε σχέση με την εκδοτική δραστηριότητα ανοικτής πρόσβασης στις βιοϊατρικές επιστήμες στην Ελλάδα. Ερευνώνται οι απόψεις τόσο των ερευνητών βιοϊατρικής όσο και των εκδοτών στα πλαίσια μια μακροχρόνιας μελέτης (Vlachaki & Urquhart 2010), (Vlachaki and Urquhart 2010). Το άρθρο συζητά τις αλλαγές που έχουν συμβεί από το 2007 έως 2010 στην ενημέρωση των επιστημόνων της βιοϊατρικής πάνω στα θέματα που αφορούν τα περιοδικά ανοικτής πρόσβασης και την εκδοτική δραστηριότητα ανοικτής πρόσβασης. Η συμβολή των βιβλιοθηκονόμων και των υπηρεσιών των βιοϊατρικών βιβλιοθηκών ερευνάται επίσης.

2. Μέθοδοι

Η πρώτη έρευνα στους βιοϊατρικούς ερευνητές των νοσοκομείων και του Πανεπιστημίου Αθηνών ($n = 70$, ποσοστό ανταπόκρισης = $62/70$) διεξήχθη στις αρχές του 2007. Το δείγμα που χρησιμοποιήθηκε ήταν ικανοποιητικό, εφόσον ο στόχος ήταν να αποκτηθούν γρήγορα οι απόψεις των ερευνητών διαφόρων ειδικοτήτων. Οι ερωτήσεις ήταν ίδιες με αυτές οι οποίες χρησιμοποιήθηκαν σε κάποια άλλη έρευνα (Hernandes -Borges et al. 2006), με λίγες προσαρμογές. Το ερωτηματολόγιο μεταφράστηκε στα ελληνικά. Από τα 62 ερωτηματολόγια που επεστράφησαν υπήρχαν 59 χρηστικές απαντήσεις. Οι ερωτήσεις αφορούσαν την εκδοτική δραστηριότητα, την ενημερότητα πάνω στην εκδοτική δραστηριότητα ανοικτής πρόσβασης, απόψεις για τις πηγές ανοικτής πρόσβασης και τις πηγές πληροφόρησης σχετικά με την ανοικτή πρόσβαση. Τα δεδομένα των ερωτηματολογίων καταχωρήθηκαν στο SPSS για περαιτέρω ανάλυση. Η δεύτερη φάση της έρευνας, με μικρότερες τροποποιήσεις στο λεξιλόγιο λίγων ερωτήσεων, διεξήχθη στις αρχές του 2010, με διαφορετικό δείγμα βιοϊατρικών ερευνητών των νοσοκομείων και του Πανεπιστημίου Αθηνών. Η ανταπόκριση ήταν παρόμοια με τη πρώτη φάση ($n = 70$, ποσοστό ανταπόκρισης = $59/70$), με 59 χρηστικές απαντήσεις (συμπτωματικά ο ίδιος αριθμός απαντήσεων με τη πρώτη έρευνα).

Το άρθρο συζητά τα συμπεράσματα που προκύπτουν από τις ερωτήσεις για την έκδοση των περιοδικών ανοικτής πρόσβασης και τα ιδρυματικά αποθετήρια.

3. Αποτελέσματα

Σύμφωνα με τον **πίνακα 2** υπάρχουν κάποιες αλλαγές στη γνώση και τη νοοτροπία των βιοϊατρικών επιστημόνων μεταξύ της φάσης 1 και της φάσης 2. Με έκπληξη διαπιστώθηκε ότι περισσότεροι ερωτηθέντες στη φάση 2 νοιώθουν μη εξοικειωμένοι με τα περιοδικά ανοικτής πρόσβασης, από ότι στη φάση 1. Δεν υπήρχε αλλαγή στις πεποιθήσεις τους σχετικά με το Impact Factor των περιοδικών ανοικτής πρόσβασης το οποίο θεωρούν χαμηλό. Ωστόσο περισσότεροι ερευνητές στη φάση 2, πίστευαν ότι τα περιοδικά ανοικτής πρόσβασης είναι χαμηλότερου κύρους. Οι απόψεις σχετικά με την αναγνωσιμότητα των περιοδικών ανοικτής πρόσβασης είναι ελαφρά αντιφατικές. Αν και περισσότεροι ερευνητές διαφώνησαν στη φάση 2, τα ποσοστά των ερευνητών που συμφώνησαν ότι τα περιοδικά ανοικτής πρόσβασης δεν είχαν ευρεία αναγνωσιμότητα είναι παρόμοια με τα ποσοστά της φάσης 1. Δεν υπήρχε αλλαγή στο ζήτημα της χρηματοδότησης των

συγγραφέων για την δημοσίευση των άρθρων τους σε περιοδικά ανοικτής πρόσβασης. Οι περισσότεροι ερωτηθέντες δεν είχαν καθόλου άποψη για την ασφαλή χρηματοδότηση των περιοδικών ανοικτής πρόσβασης. Ενώ, ένα υψηλότερο ποσοστό ανταποκρινομένων στη φάση 2 πίστευε ότι το ίδρυμα τους δεν τους ενθάρρυνε να δημοσιεύουν τα άρθρα τους σε περιοδικά ανοικτής πρόσβασης. Ομοίως ένα υψηλότερο ποσοστό στη φάση 2, πίστευε ότι οι χρεώσεις του συγγραφέα θα τους απέτρεπε από το να εκδώσουν άρθρα σε περιοδικά ανοικτής πρόσβασης. Επιπλέον οι ερευνητές ήταν αβέβαιοι σχετικά με την πολιτική πνευματικών δικαιωμάτων (copyright) που ακολουθείται από τα περιοδικά ανοικτής πρόσβασης. Τέλος υπήρχε αβεβαιότητα στη φάση 2 σχετικά με την ποιότητα της διαδικασίας αξιολόγησης των περιοδικών ανοικτής πρόσβασης. Παρόλα αυτά, το πιο αξιοσημείωτο γεγονός σχετικά με τα στατιστικά στοιχεία που προέκυψαν και από τις δύο φάσεις είναι το υψηλό ποσοστό των ανταποκρινομένων που δήλωσαν ότι δεν είχαν άποψη ή παρέλειψαν να απαντήσουν στα ερωτήματα. Το μέγεθος του δείγματος είναι σχετικά μικρότερο συγκρινόμενο με το πληθυσμό αλλά οι απαντήσεις φαίνονται να είναι αξιόπιστες. Τα Διαστήματα Εμπιστοσύνης (Confidence Intervals), έχουν υπολογιστεί για πολλές από τις απαντήσεις επικαλύπτονται με αποτέλεσμα να μη μπορούμε να είμαστε σίγουροι ότι υπάρχει διαφορά ανάμεσα στη φάση 1 και τη φάση 2. Ωστόσο, η ερώτηση για την διαδικασία αξιολόγησης των περιοδικών ανοικτής πρόσβασης δημιουργεί σημαντικές διαφορές στη φάση 1 και τη φάση 2.

	ΝαιΦ 1	Ναι Φ2	Όχι Φ1	Όχι Φ2	Χωρίς Άποψη Φ1	Χωρίς Άποψη Φ2	Καμία Απάντ Φ1	Καμία Απάντ Φ2
Ανεξοικείωτοι	44,1	50,8	35, 6	25, 4	18,6	13,6	1,7	10,2
Χαμηλό Impact Factor	23,7	27,1	28, 8	23, 7	39	27,1	8,5	22
Χαμηλό κύρος	27,1	32,2	37, 3	30, 5	27,1	18,6	8,5	18,6
Χαμηλή αναγνωσιμότητα	16,9	13,6	35, 6	42, 6	35,6	23,7	11,9	20,3
Μη ασφαλή χρηματοδότηση	11,9	15,3	13, 6	10, 2	62,7	50,8	11,9	23,7

Μη ενθάρρυνση από το ίδρυμα για δημοσίευση σε περιοδικά ανοικτής πρόσβασης	15,3	22	33,9	20,3	40,7	33,9	10,2	23,7
Αποτρεπτικές οι χρεώσεις του συγγραφέα	13,6	28,8	22	15,3	55,9	32,2	8,5	23,7
Αβεβαιότητα για το copyright	18,6	27,1	18,6	15,3	52,5	37,3	10,2	20,3
Αβεβαιότητα για τη διαδικασία αξιολόγησης	16,9	32,2	30,5	11,9	42,4	33,9	10,2	22

Πίνακας Ν° 2: Απόψεις πάνω στα ανοικτής πρόσβασης περιοδικά

Όσον αφορά την επίγνωση της ύπαρξης ιδρυματικών ή θεματικών αποθετηρίων, υπήρχαν μερικές αλλαγές ανάμεσα στη φάση 1 και στη φάση 2. Όμως, αυτές οι αλλαγές δεν ήταν στην κατεύθυνση που περιμέναμε. Ένα χαμηλότερο ποσοστό των ερωτηθέντων στη φάση 2 συγκριτικά με τη φάση 1 δήλωσε την ύπαρξη ιδρυματικού αποθετηρίου στο ίδρυμα τους. Παρομοίως στη φάση 2 λιγότεροι ανταποκρινόμενοι ανέφεραν ότι είχαν παρουσιάσει τη δουλειά τους στην ιστοσελίδα του ιδρύματος τους ή σε κάποιο θεματικό αποθετήριο όπως η

	ΝαιΦ 1	ΝαιΦ 2	ΌχιΦ 1	ΌχιΦ 2	Δεν ΞέρωΦ 1	Δεν Ξέρω Φ2	Καμία Απάντηση Φ1	Καμία Απάντηση Φ2
Υπαρξη αποθετηρίου στο ίδρυμα σας	30,5	15,3	27,1	25,4	42,4	57,6	0	1.7

Πίνακας Ν° 3: Επίγνωση ύπαρξης ιδρυματικού αποθετηρίου

	Ναι Φ1	Ναι Φ2	ΌχιΦ1	ΌχιΦ2	Καμία Απάντ. Φ1	Καμία Απάντ. Φ2
Προσβασιμότητα της δουλειάς σας μέσω ιστοσελίδας ιδρύματος ή κάποιου θεματικού αποθετηρίου	47,5	37,3	50,8	62,7	1,7	0

Πίνακας Ν° 4: Προσβασιμότητα εργασιών

4. Συζήτηση

Τα ευρήματα από τη φάση 1 και τη φάση 2 επιβεβαιώνονται και από άλλες σχετικές έρευνες, οι οποίες δείχνουν ότι η ενημέρωση των βιοϊατρικών ερευνητών στο ζήτημα της ανοικτής πρόσβασης είναι ακόμα συγκριτικά χαμηλή (Fry, Oppenheim & Proberts 2009), (Sanchez-Tarrago & Fernandez-Molina† 2009), (Hernandes -Borges et al. 2006). Πράγματι, η γνώση των βιοϊατρικών ερευνητών στην Αθήνα δεν εμφανίζεται να έχει αυξηθεί καθόλου μεταξύ 2007 και 2010.

Υπάρχουν πολλά ζητήματα που πρέπει να ληφθούν υπόψη από τις βιβλιοθήκες. Οι βιοϊατρικοί ερευνητές ως συγγραφείς πρέπει να ενημερώνονται για τα Impact Factors των περιοδικών ανοικτής πρόσβασης. Υπάρχουν περιοδικά ανοικτής πρόσβαση με υψηλά Impact Factors για παράδειγμα το Genome Biology από τη Biomed Central του οποίου το Impact Factor είναι 6.63. Αφετέρου, υπάρχει έντονη αβεβαιότητα για το ρόλο των ιδρυμάτων των ερωτηθέντων στο να ενθαρρύνουν ή να χρηματοδοτήσουν την εκδοτική δραστηριότητα ανοικτής πρόσβασης. Οι βιβλιοθήκες θα μπορούσαν να ενημερώσουν τους αρμόδιους για την χάραξη πολιτικής των ιδρυμάτων τους για τα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα της ανοικτής πρόσβασης. Είναι αναγκαία η επιλογή ανάμεσα στη συνδρομή σε περιοδικά και την κατανομή των χρημάτων για την πληρωμή των τελών των συγγραφέων με σκοπό τη δημοσίευση άρθρων σε περιοδικά ανοικτής πρόσβασης (Alberts 2006). Σε μερικές χώρες, τα ιδρύματα έχουν συμπράξει για να υποστηρίξουν τους ερευνητές τους στο να δημοσιεύσουν τα άρθρα τους σε υψηλής ποιότητας περιοδικά ανοικτής πρόσβασης. Πιθανών, ο στόχος είναι να κατοχυρωθεί η αυξημένη αναγνωσιμότητα της έρευνας.

Οι ερευνητές ενδιαφέρονται πολύ για την ποιότητα του εκδοτικού αποτελέσματος (Fry, Oppenheim & Proberts 2009). Η συγκεκριμένη έρευνα βρήκε ότι οι ερευνητές είναι πολύ αβέβαιοι για το σύστημα αξιολόγησης των

περιοδικών ανοικτής πρόσβασης. Στην πραγματικότητα, ίσως αυτοί είναι περισσότερο αβέβαιοι το 2010 από ότι το 2007. Υπάρχει αξιοσημείωτη αβεβαιότητα για την γνώση ύπαρξης ιδρυματικών ή θεματικών αποθετηρίων. Ωστόσο, περίπου το 40% των ερευνητών ισχυρίστηκαν ότι είχαν παρουσιάσει την εργασία τους μέσω της ιστοσελίδας του ιδρύματος τους ή σε ένα θεματικό αποθετήριο όπως η PUBMED CENTRAL. Οι βιβλιοθήκες μπορούν να συμβουλέψουν τους ερευνητές για τη διαδικασία αξιολόγησης των περιοδικών ανοικτής πρόσβασης τα οποία εμπίπτουν στα θεματικά τους ενδιαφέροντα. Επιπροσθέτως, οι βιβλιοθήκες θα μπορούσαν να ενημερώσουν τους συγγραφείς εάν ένα περιοδικό (παραδοσιακά συνδρομητικό περιοδικό) θα διαθέσει τα άρθρα του στη PubMed Central άμεσα με την δημοσίευσή τους είτε μετά από μία περίοδο embargo.

Σε κάποια νοσοκομεία υπάρχουν εκδοτικές υποδομές οι οποίες ήδη εκπληρώνουν τις λειτουργίες ενός ιδρυματικού αποθετηρίου για παράδειγμα το Νοσοκομείο Ευαγγελισμός εκδίδει τα Νοσοκομειακά Χρονικά, ένα ανοικτής πρόσβασης περιοδικό που περιλαμβάνει τις μελέτες του προσωπικού του νοσοκομείου. Θα ήταν χρήσιμο για τους βιβλιοθηκονόμους να δουλεύουν με τις υπάρχουσες υποδομές από το να δημιουργούν καινούργιες.

5. Συμπεράσματα

Τα ευρήματα της έρευνας δείχνουν ότι υπάρχει αρκετή δουλειά που πρέπει να γίνει από τους βιβλιοθηκονόμους. Οι ερευνητές βιοϊατρικής φαίνονται να είναι πολύ απληροφόρητοι και αβέβαιοι για την έκδοση περιοδικών ανοικτής πρόσβασης. Τα αποτελέσματα της έρευνας υποδεικνύουν ότι οι βιβλιοθήκες θα μπορούσαν να παρέχουν πιο έγκυρες πληροφορίες σε ερευνητές για τα impact factors, το copyright, και τις διαδικασίες αξιολόγησης των περιοδικών ανοικτής πρόσβασης. Οι βιβλιοθηκονόμοι πρέπει να ενημερώνουν τα ιδρύματα τους για τις επιπτώσεις των νέων επιχειρησιακών μοντέλων στην εκδοτική δραστηριότητα. Επιπλέον περισσότερα χρήματα πρέπει να διατεθούν για να παροτρύνουν τους συγγραφείς να δημοσιεύσουν σε ανοικτής πρόσβασης περιοδικά. Στις βιοϊατρικές επιστήμες τα θεματικά αποθετήρια όπως η PUBMED CENTRAL εμφανίζονται να λειτουργούν επιτυχώς. Οι βιβλιοθηκονόμοι θα μπορούσαν να συμβουλέψουν τα ιδρύματά τους για το πώς θα αναπτύξουν ιδρυματικά αποθετήρια βασισμένα στις υπάρχουσες υποδομές.

Περαιτέρω έρευνα θα διεξαχθεί σχετικά με την εμπειρία των βιβλιοθηκονόμων στην υποστήριξη της ανοικτής πρόσβασης.

Βιβλιογραφία

- Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης 2010, *Ερωτηματολόγιο καταγραφής απαιτήσεων ερευνητών για τη χρήση αποθετηρίων ανοικτής πρόσβασης*, Τελευταία ανάκτηση 18.06.2010: <<http://openaccess.gr/global/ques.dot>>.
- Albert, K. M. 2006 'Open access: implications for scholarly publishing and medical libraries' *Journal of the Medical Library Association*, Vol. 94, No. 3, pp. 253-262.
- Fry, Jenny, Oppenheim, Charles, Proberts, Steve 2009, *Peer Behavioural research: authors and users vis-a-vis journals and repositories*, Loughborough University, viewed June 2010, <[http://www.peerproject.eu/fileadmin/media/reports/Final revision - behavioural baseline report - 20 01 10.pdf](http://www.peerproject.eu/fileadmin/media/reports/Final_revision_-_behavioural_baseline_report_-_20_01_10.pdf)>
- Ghosh, Maitrayee 2009, 'Information professionals in the open access era: the competencies, challenges and new roles', *Information Development*, Vol. 25, No 1, pp.33-42.
- Hernandes-Borges, A. et al. 2006, 'Awareness and attitude of Spanish medical authors to open access publishing and "author pays" model', *Journal of the Medical Library Association*. Vol. 94, No. 4, pp.449-451.
- Sanchez-Tarrago, N. & Fernandez-Molina, J. C. † 2009, 'The open access movement and Cuba health research access work: an author survey', *Health Information and Libraries Journal*. Vol. 27, pp.66-74.
- Springer, 2010, *Springer Open Choice*, viewed 20 June, <<http://www.springer.com/open+access/open+choice?SGWID=0-40359-0-0-0>>
- Swan, A & Brown, S. 2004, 'Authors and open access publishing', *Learned Publishing*, Vol. 17, pp.219-224.
- Vlachaki, Assimina and Urquhart, Christine 2010, 'Copyright and open access journals in Greece', paper presented to the IFLA pre-conference Satellite Meeting of the IFLA Sections: Science and Technology Libraries and Health and Biosciences Libraries, Chania, Crete, Greece, 6-8 August.
- Vlachaki, Assimina & Urquhart, Christine 2010, 'Use of open access journals in biomedicine in Greece', *Library Management*, Vol. 31, No. pp.19-26.
- Willinsky, John 2006, *The access principle: the case for open access to research and scholarship*, Massachusetts: MIT Press.